

Walka o granice odrodzonej Polski 1918–1922

Materiał składa się z następujących części:

"Wstęp"

"Polskie koncepcje granic państwa"

"Granica północna i zachodnia"

"Granica wschodnia"

"Granica południowa"

"Słownik pojęć"

"Bibliografia"

Źródło: Z. Jasiński, *Alegoria zwycięstwa*, domena publiczna.

Nauczysz się

- wymieniać wydarzenia, które ukształtowały granice Polski po I wojnie światowej;
- oceniać politykę mocarstw zachodnich wobec Polski po I wojnie światowej;
- wskazywać różnice w położeniu międzynarodowym Polski podczas kształtowania się granic zachodnich i wschodnich Polski.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Rok 1918 to rok wielkich zmian w Europie i na świecie. Kończyła się pierwsza wojna światowa. W jej wyniku upadły wielkie mocarstwa. Na ich gruzach powstały nowe państwa. Wśród nich była także Polska. Po 123 latach niewoli odrodziło się państwo polskie. Nie miało jasno określonego ustroju politycznego, ani granic. Ale było. I dla milionów Polaków ów fakt był niezwykłym zrzędzeniem losu.

Wstęp

Gdy w 1918 r. pojawiła się szansa odbudowy niepodległego państwa polskiego, jednym z ważniejszych pytań, na które trzeba było udzielić odpowiedzi, było pytanie o granice. Teoretycznie Polska powinna zostać odtworzona w granicach przedrozbiorowych. Jednak od drugiej połowy XVIII do początku XX wieku w tej części Europy dokonały się wielkie zmiany związane z procesami powstawania lub odradzania się narodów. Polska nie powstawała w próżni, lecz na obszarach zamieszkiwanych przez różne narody, które również myślały o utworzeniu własnych państw. Ponadto odrodzenie w granicach przedrozbiorowych pozostawiało poza państwem polskim wielkie terytoria, na których zamieszkiwała ludność etnicznie polska. Dodać jeszcze należy, że poza czynnikami wewnętrznymi dużą rolę odgrywały także czynniki zewnętrzne, w tym postawa państw sąsiadujących z Polską oraz zwycięskich mocarstw, które dyktowały swoje warunki. To wszystko powodowało, że walka o granice państwa polskiego przebiegała w skomplikowanych warunkach [geopolitycznych](#).

Polskie koncepcje granic państwa

Politycy polscy w zależności od wyznawanych poglądów różnie widzieli przebieg granic niepodległego państwa polskiego. **Józef Piłsudski**, który w początkach niepodległości odgrywał decydującą rolę w polskiej polityce był zwolennikiem idei zbudowania [federacji](#) państw narodowych (litewskiego, białoruskiego i ukraińskiego) pod przewodnictwem Polski. Miał w ten sposób powstać kordon państw oddzielających Polskę od Rosji. Była to tzw. **idea jagiellońska (lub federacyjna)**, bowiem Piłsudski nawiązywał do tradycji wielonarodowej Rzeczypospolitej. Zdając sobie sprawę, że granica zachodnia zależy od woli wielkich mocarstw, chciał skoncentrować wysiłek na odbudowaniu wpływów polskich na Wschodzie. Federacja miała grupować państwa o orientacji antyrosyjskiej, które powstały po rozpadzie Cesarstwa Rosyjskiego.

Odminną koncepcję reprezentowali politycy narodowo-demokratyczni ([endecy](#)), których liderem był **Roman Dmowski**. Jego celem było utworzenie państwa w miarę jednolitego narodo-wo, które obejmowałoby ziemie zamieszkiwane w większości (nie mniej niż 60%) przez ludność polską. Dmowski chciał przyłączyć terytoria, które w czasie zaborów należały do Austrii i do Prus. Oczywiście, nie rezygnował z nabytków na Wschodzie, bowiem te

ziemie także uważał za rdzennie polskie. Koncepcja ta została nazwana [inkorporacyjną](#), bowiem zakładała bezpośrednie wcielenie tych ziem do państwa polskiego.

Bieg wydarzeń nie pozwolił na zrealizowanie w pełni żadnej z tych koncepcji. Historia potoczyła się inaczej niż to sobie wyobrażali politycy.

Granica północna i zachodnia

O jej przebiegu zadecydowały różne czynniki, do których możemy zaliczyć: powstanie wielkopolskie, konferencję pokojową i traktat wersalski, plebiscyty na terytoriach pogranicznych oraz powstania śląskie.

Powstanie wielkopolskie

Gdy kończyła się I wojna światowa władze niemieckie w ogóle nie brały pod uwagę żadnych ustępstw terytorialnych na rzecz Polski. Choć przedstawiciele społeczeństwa polskiego (Naczelna Rada Ludowa) demonstrowali chęć przynależności do Polski, to jednak decyzje miały zostać podjęte przez konferencję pokojową. Powstanie wybuchło do pewnego stopnia przypadkiem, gdyż sprowokowała je reakcja władz niemieckich na przybycie do Poznania [Ignacego Paderewskiego](#). Jego entuzjastyczne powitanie przez ludność polską w Poznaniu spotkało się z prowokacyjnym atakiem Niemców na polskie symbole narodowe i Polaków. W odpowiedzi nastąpił wybuch powstania wielkopolskiego (27 XII 1918).

Walki przy Moście Chwaliszewskim w Poznaniu podczas powstania wielkopolskiego

Źródło: L. Prauziński, domena publiczna.

Powstańcy zaskoczyli władze niemieckie i szybko opanowali cały teren Wielkopolski. Dzięki pomocy francuskiej udało się wymusić na Niemcach zawieszenie broni w lutym 1919 r. Ostatecznie, ziemie te zostały wraz z Pomorzem przyłączone do Polski dopiero po decyzjach konferencji pokojowej.

Konferencja paryska i traktat wersalski

Na konferencji delegacja polska przedstawiła polskie postulaty odnośnie przyszłej granicy polsko-niemieckiej. Sprzyjali im politycy francuscy, których celem było osłabienie Niemiec. Jednak politycy brytyjscy kierowali się odmiennymi kalkulacjami. Stąd też premier rządu brytyjskiego **David Lloyd-George** [czyt.: deiwid lojd džordż] kontrował polskie propozycje, bądź starał się osłabiać ich antyniemiecki wydźwięk. Był to efekt zmiany priorytetów polityki brytyjskiej. Dążąc do zachowania równowagi europejskiej Brytyjczycy nie chcieli nadmiernie osłabiać Niemiec, które miały być przeciwwagą dla potężnej Francji.

Traktat wersalski, podpisany 28 czerwca 1919 r. przyznał Polsce: Pomorze Gdańskie bez Gdańska i prawie całą Wielkopolskę. Gdańsk został wolnym miastem pod nadzorem **Ligi Narodów** (należał do polskiego obszaru celnego). Na terytoriach południowej części Prus Wschodnich (Warmia i Mazury) oraz na Górnym Śląsku miały zostać zorganizowane plebiscyty. Na konferencji podniesiona została również kwestia granicy polskiej na Wschodzie. Ostatecznie, w 1923 r. **Rada Ambasadorów** podpisała protokół dodatkowy do traktatu wersalskiego. Obszar tzw. Galicji Wschodniej miał być autonomiczny i został przedzielony do Polski na 25 lat. Wyznaczono również granicę polsko-litewską, która pozostawiała Wilno po stronie polskiej.

Ćwiczenie 1

Określ i zaznacz, które z podanych zdań są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Podczas plebiscytu na Górnym Śląsku Polska uzyskała większość głosów.	☐	☐
Na konferencji pokojowej polskie postulaty terytorialne wspierała Francja.	☐	☐
Dzięki pomocy Wielkiej Brytanii do Polski został przyłączony Gdańsk.	☐	☐

Ćwiczenie: terytoria

Źródło: Learnetic SA, domena publiczna.

Na konferencji również przedstawiono projekt przyszłej granicy polsko-rosyjskiej. Wyznaczono ją w oparciu o rosyjskie (sprzed I wojny światowej) dane o stosunkach etnicznych na ziemiach białorusko-ukraińskich. 8 grudnia 1919 r. brytyjski dyplomata

George Curzon [czyt.: dżordż kurzon] przedstawił projekt polskiej granicy wschodniej wzdłuż linii: Bug-Kuźnica-Pińsk (**linia Curzona**). Linia ta miała określać przyszłą granicę między Polską a Rosją, oczywiście carską Rosją.

Ćwiczenie 2

Porównaj przebieg linii Curzona i granicy II Rzeczypospolitej w 1921 r. Wybierz dwie poprawne odpowiedzi.

- ☐ Linia Curzona była rozwiązaniem korzystniejszym dla Polski.
- ☐ Linia Curzona zostawiała po stronie polskiej większość ziem zamieszkałych przez ludność polską.
- ☐ Granica ryska przywracała Polsce część ziem utraconych w wyniku rozbiorów.
- ☐ Granica ustanowiona w Rydze była korzystniejsza dla Polski.

Ćwiczenie: granice

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Plebiscyty

Na mocy decyzji konferencji pokojowej na terenach spornych miały zostać przeprowadzone głosowania ludności, do jakiego państwa chcą należeć. Jednak, co należy podkreślić, **plebiscyty** te odbywały się na terenach państwa niemieckiego i trudno było wyobrazić sobie, aby władze niemieckie stworzyły warunki do swobodnego głosowania ludności.

Co na Warmii i Mazurach?

Plebiscyt na Warmii i Mazurach (czyli w Prusach Wschodnich) odbył się 11 lipca 1920 r., kiedy wojska bolszewickie zbliżały się do Warszawy. Był to dla strony polskiej najgorszy moment. Wydawało się, że państwo polskie za chwilę przestanie istnieć. Ponadto, władze polskie zaangażowane w obronę niepodległości, przegrały i większa część spornego terytorium została przyłączona do Niemiec. Polska uzyskała zaledwie 5 wsi na Powiślu i 3 na Mazurach.

Na Śląsku

Inaczej wyglądała sytuacja na Śląsku. Był to obszar bardzo ważny z powodów ekonomicznych (kopalnie węgla i przemysł ciężki). Władze niemieckie starały się nie dopuścić do jego utraty. Konflikt toczył się między grupami ludności uważającej się za niemiecką i wspieranej

przez władze państwowe a ludnością uważającą się za polską. Władze polskie nie mogły oficjalnie interweniować na rzecz ludności polskiej, gdyż działo się to na terenie państwa niemieckiego. W sierpniu 1919 r. wybuchło na Górnym Śląsku pierwsze powstanie śląskie. Zostało ono szybko stłumione przez władze niemieckie.

Jednak wiadomości o niepokojach na Śląsku wobec zbliżającego się plebiscytu wywołały reakcje państw zachodnich. Powstała Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa w Opolu, która miała nadzorować przygotowania i przebieg plebiscytu. Spokoju na obszarze objętym plebiscytem pilnować miały wojska francuskie, angielskie i włoskie. Utworzone zostały również narodowe komisariaty plebiscytowe. Polskim komisarzem został **Wojciech Korfanty**.

Hotel „Lomnitz” [czyt. lomnic], siedziba Polskiego Komisariatu Plebiscytowego na Górnym Śląsku
Źródło: domena publiczna.

W sierpniu 1920 r. doszło do wybuchu drugiego powstania śląskiego. Kierowała nim Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska. Było ono sprowokowane terrorem niemieckich bojówek, które chciały sparaliżować działalność polskiego komisariatu plebiscytowego. Walki przerwano po kilku dniach, a w wyniku porozumienia powołano mieszaną policję plebiscytową.

Plebiscyt na Górnym Śląsku odbył się 20 marca 1921 r. i przyniósł Polsce wynik niekorzystny – tylko 40% głosów. Na ten wynik miało wpływ sprowadzenie z Niemiec na obszar plebiscytowy ok. 200 tys. osób urodzonych na Śląsku, lecz tu nie mieszkających.

W odpowiedzi na aliancki projekt przyznania Polsce tylko dwóch pogranicznych powiatów (pszczyńskiego i rybnickiego) wybuchło w dniu 3 maja 1921 r. trzecie powstanie śląskie. Było ono najlepiej przygotowane. Objęło swym zasięgiem większość Górnego Śląska. Szczególnie zacięte walki toczyły się o Górę Świętej Anny. Zawieszenie podpisane zostało w lipcu 1921 r. W zaistniałej sytuacji mocarstwa podjęły decyzję o nowym podziale Śląska, który był dla Polski o wiele korzystniejszy. Na mocy decyzji Rady Ligi Narodów z 12 października 1921 r.

Polska uzyskała 30% terenów plebiscytowych (powiaty: katowicki, lubliniecki, pszczyński, rybnicki, świętochłowski i tarnogórski), tj. 3,2 tys. km² zamieszkałych przez 46% ludności tj. 996 tys. osób. Jednak na tym terenie znajdowała się duża część miejscowego przemysłu. Polska zyskała 53 kopalnie węgla (Niemcom pozostało 14), 9 kopalń rud żelaza, 18 hut cynku, ołowiu i srebra, 10 kopalń rud cynku i ołowiu (w Niemczech 5), 5 hut żelaza (w Niemczech 4).

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, dlaczego Polska i Niemcy przywiązywały tak wielką wagę do kwestii plebiscytu na Górnym Śląsku.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Granica wschodnia

Proces kształtowania się polskiej granicy na Wschodzie był bardzo skomplikowany. Wpłynęły nań takie czynniki, jak państwowe aspiracje Litwinów i Ukraińców oraz rozwój wydarzeń na terenie Rosji (wojna domowa oraz dążenie do „eksportu rewolucji bolszewickiej” na zachód Europy).

Konflikt o Galicję Wschodnią

Sytuacja polityczna na Ukrainie była bardzo skomplikowana. Kryzys państwa rosyjskiego, okupacja Ukrainy przez Niemców, wreszcie dążenie do powstania odrębnego państwa ukraińskiego spowodowały, że powstały trzy państwa ukraińskie: Zachodnioukraińska Republika Ludowa (ze stolicą w Lwowie), Ukraińska Republika Ludowa (ze stolicą w Kijowie) oraz Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka (ze stolicą w Charkowie). Powstanie ZURL (Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej) 1 listopada 1918 r. doprowadziło do wybuchu wojny polsko-ukraińskiej w Galicji Wschodniej. Zwycięstwa wojsk polskich doprowadziły do zajęcia w połowie lipca 1919 r. terenów po rzekę Zbrucz. Wielką rolę odegrały w tej wojnie oddziały Armii Polskiej we Francji, które po przetransportowaniu do Polski weszły do działań wojennych.

Wojna polsko-bolszewicka

W tym samym czasie wojska bolszewickie, w ramach eksportu rewolucji, atakowały tereny litewskie, białoruskie i ukraińskie i ustanawiały tam władzę komunistyczną. Ich dalszy marsz na Wschód spowodował zetknięcie się z oddziałami polskimi i dał początek wojnie polsko-bolszewickiej. W ramach podjętej kontrofensywy wojska polskie zajęły Wilno (kwiecień 1919) oraz Mińsk (sierpień 1919).

Piechota polska na pozycjach

Źródło: domena publiczna.

Władze bolszewickie podjęły rokowania pokojowe, bowiem wojska białych dowodzone przez gen. **Antona Denikina** osiągnęły znaczne sukcesy i zagrażały Moskwie. Rokowania nie zakończyły się zawarciem pokoju i działania wojenne zostały wznowione wiosną 1920 r. Władze polskie w kwietniu 1920 r. zawarły sojusz z rządem Ukraińskiej Republiki Ludowej, na czele którego stał **Symon Petlura**. Walczył on na dwa fronty – z bolszewikami i Polakami. Ponieważ wojska czerwone zajęły Kijów Petlura zmuszony był porozumieć się z rządem polskim. Efektem porozumienia była wspólna polsko-ukraińska ofensywa rozpoczęta 25 kwietnia 1920 r., w wyniku której w ciągu dwóch tygodni zajęto Kijów (tzw. wyprawa kijowska).

Ćwiczenie 4

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania. Wojska polskie zdobyły Kijów, gdyż...

- ☐ dążyły do zajęcia terytoriów opuszczonych przez Niemców.
- ☐ był to element realizacji sojuszu polsko-ukraińskiego.
- ☐ walczyły przeciw oddziałom Symona Petlury.
- ☐ wojska polskie ścigały wycofujące się oddziały gen. Denikina.

Ćwiczenie: sojusz

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Był to punkt kulminacyjny tych działań, ponieważ Armia Czerwona podjęła w czerwcu 1920 r. kontrofensywę i zmusiła wojska polskie do wycofania się z zajętych terenów. W krótkim czasie wojska bolszewickie dowodzone przez **Michaiła Tuchaczewskiego** zajęły Mińsk, Wilno i Grodno, a w sierpniu 1920 r. dotarły na przedpola Warszawy.

W tym trudnym momencie strona polska zwróciła się do mocarstw zachodnich, które spotkały się na konferencji w Spa z prośbą o pomoc. Tam też została przedstawiona, przez dyplomację brytyjską, propozycja zawieszenia broni wzdłuż linii rzek Bug-San. Strona sowiecka odrzuciła tę propozycję, tym bardziej, że jej wojska szykowały się do zdobycia Warszawy. Dla Polski propozycja była też nie do przyjęcia, gdyż pozbawiała Rzeczpospolitą jej wschodnich ziem.

Dramatyczny rozwój wydarzeń zagrażał niepodległości Polski. Rada Obrony Państwa wezwała ochotników do obrony stolicy. Dowódcą broniącej Warszawy Armii Ochotniczej został gen. **Józef Haller**. Tymczasem Naczelnny Wódz, Józef Piłsudski przygotowywał ofensywę wojsk polskich. Bitwa o Warszawę rozpoczęła się 13 sierpnia, a 16 sierpnia ruszyła polska ofensywa znad Wieprza. Wojska polskie nieoczekiwanie zaatakowały lewe skrzydło wojsk bolszewickich walczących o Warszawę. Oddziały Wojska Polskiego odniosły pełny sukces. Linia frontu przesunęła się szybko na Wschód i 25 sierpnia przebiegała przez Grajewo-Białystok-Brześć. Dalsze działania wojenne przeniosły się na Wschód, gdzie doszło w końcu września 1920 r. do bitwy nad Niemnem. Tutaj również wojska polskie pokonały Armię Czerwoną. Jesienią 1920 r. front się ustabilizował. Ciężkie walki wyczerpały obie strony i podjęły one decyzję o zawarciu rozejmu oraz podjęciu rozmów pokojowych w neutralnej Rydze.

Podpisanie traktatu ryskiego

Źródło: domena publiczna.

Pokój został podpisany **18 marca 1921 r.** Na jego mocy wyznaczona została granica między Polską a Rosją Sowiecką i Ukrainą. Linia graniczna przebiegała od Dźwiny do Karpat, czyli wzdłuż linii: Dżisna-Doksyce-Słucz-Korzec-Ostróg-Zbrucz. Ponadto, strony zobowiązywały się do poszanowania praw mniejszości narodowych. Rosja miała także wypłacić Polsce odszkodowania oraz zwrócić dobra kultury zagarnięte podczas rozbiorów.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tabelę podanymi poniżej wyrazami.

Wojna polsko-bolszewicka była spowodowana dążeniem władz bolszewickich do na zachód Europy. Wojska polskie podczas wyprawy doprowadziły do pokonania wojsk sowieckich, lecz późniejszy rozwój wydarzeń był niekorzystny. Dowodzący wojskami sowieckimi dotarł pod Warszawę. Jednak zaskakujący polski atak znad zmienił losy tej wojny.

Michaił Tuchaczewski

Wieprza

kijowskiej

eksportu rewolucji

Cwiczenie: wojna polsko-bolszewicka

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Stosunki z Litwą

Sprawa stosunków z Litwą szczególnie bliska była sercu Piłsudskiego, który pochodził z tamtych terenów. Jednak władze litewskie nie chciały bliższych związków z Polską.

Podczas ofensywy wojsk bolszewickich zajęły one Wilno i zwróciły je władzom litewskim. Sprawa przynależności tego miasta była przedmiotem sporu między Polską a Litwą. Piłsudski podczas ofensywy polskiej w 1920 r. nie mógł zająć Wilna gdyż prowadziłoby to do eskalacji konfliktu z Litwą. Utworzył więc specjalną grupę „Bieniakonie” składającą się z dywizji litewsko-białoruskiej, pułku ułanów i oddziału ochotniczego pod dowództwem gen. **Lucjana Żeligowskiego**. Dowódca grupy otrzymał polecenie upozorowania „buntu” i zajęcia Wilna. Zostało ono zajęte w październiku 1920 r. Żeligowski ogłosił powstanie nowego państwa, tzw. Litwy Środkowej. Przeprowadzono wybory i wybrano sejm, który przegłosował przynależność tego terytorium do Polski. Działania te miały być kartą przetargową w poufnych rozmowach z Litwą w sprawie federacji polsko-litewskiej. Jednak Litwini odrzucili ten projekt. W związku z tym Litwa Środkowa została włączona do Polski. Włączenie Wileńszczyzny do Rzeczypospolitej spowodowało, że Litwa, która nigdy tego faktu nie uznała, nie utrzymywała stosunków z Polską.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, dlaczego koncepcje federacyjne Józefa Piłsudskiego nie zostały zrealizowane.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Granica południowa

Przedmiotem sporu między dwoma powstającymi w 1918 r. państwami – Polską i Czechosłowacją – była kwestia podziału Śląska Cieszyńskiego. Były to tereny mieszane pod względem etnicznym, a jednocześnie cenne z powodów gospodarczych. W listopadzie 1918 r. obie strony zawarły porozumienie w sprawie podziału, lecz w styczniu 1919 r. wojska czeskie wkroczyły na polską część spornego terytorium i zajęły ziemie aż po rzekę Olzę. W konflikt włączyły się państwa zachodnie i Rada Najwyższa Mocarstw podjęła 27 września 1919 r. decyzję o przeprowadzeniu plebiscytu na spornych terenach Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy. Nie został on jednak przeprowadzony a mocarstwa na konferencji w Spa podjęły decyzję o podziale spornych terytoriów w sposób niekorzystny dla Polski. Problem przynależności **Zaolzia** stał się kwestią sporną między państwami.

Ostatecznie w 1922 r. zakończył się proces formowania granic państwa polskiego.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PjrDEnTN8>

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 1

Napisz, jakiego zaboru ziemie obejmował obszar odrodzonego państwa polskiego w listopadzie 1918 r.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 2

Na podstawie mapy wyjaśnij i zapisz, dlaczego utworzenie Wolnego Miasta Gdańska było dla Polski rozwiązaniem niekorzystnym.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Wyjaśnij, dlaczego rok 1922 uznawany jest za moment zakończenia kształtowania się terytorium państwa polskiego.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij poniższą tabelę dopasowując poniższe sformułowania.

Jak przebiegała walka o granice odrodzonej Polski, 1918–1922?

Nazwa regionu, o który toczył się spór	Przebieg sporu	Wynik sporu
Warmia i Mazury		przegrany przez Polskę
Wielkopolska		
Galicja Wschodnia	wojna	wygrany przez Polskę
Wileńszczyzna		

wojna

plebiscyt

wygrany przez Polskę

wygrany przez Polskę

powstanie

plebiscyt

przegrany przez Polskę

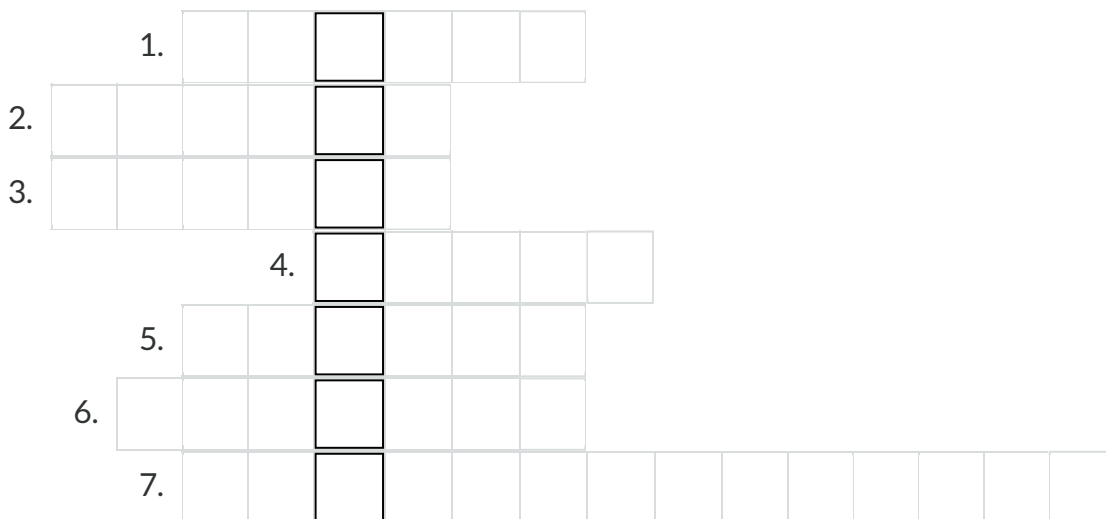
powstanie

Ćwiczenie: wynik sporu

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 8

Rozwiąż krzyżówkę.

1. Warmia i ...
2. Miejsce podpisania traktatu pokojowego po I wojnie światowej.
3. Nazwisko polityka brytyjskiego, twórcy koncepcji linii granicznej między Rosją a Polską.
4. Państwo sąsiadujące z Polską, które nie utrzymywało stosunków z Polską.
5. Miasto, w którym rozpoczęło się powstanie wielkopolskie.
6. Obszar, na którym toczyła się wojna z ZURL.
7. Państwo, z którym Polska toczyła spór o Śląsk Cieszyński.

Ćwiczenie: krzyżówka

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Słownik pojęć

Anton Denikin

(1872–1947) – generał armii rosyjskiej, jeden z przywódców wojsk Białych podczas wojny domowej w Rosji

David Lloyd-George

(1863–1945) – brytyjski polityk, premier rządu w latach 1916–1922

George Curzon

(1859–1925) – polityk brytyjski, minister spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii

Ignacy Paderewski

(1860–1941) – wybitny pianista, polityk, premier rządu polskiego

Józef Haller

(1873–1960) – oficer armii austriackiej, Legionów Polskich, generał Wojska Polskiego

Józef Piłsudski

(1867–1935) – działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, polityk, żołnierz, marszałek Polski, jeden z twórców niepodległej Polski

Lucjan Żeligowski

(1865–1941) – oficer armii rosyjskiej i polskiej, generał Wojska Polskiego, minister spraw wojskowych

Michał Tuchaczewski

(1893–1937) – oficer armii rosyjskiej i sowieckiej, marszałek Armii Czerwonej

Roman Dmowski

(1864–1939) – polski polityk, założyciel ruchu narodowego, przywódca endecji

Symon Petlura

(1879–1926) – ukraiński polityk i wojskowy, jeden z przywódców ukraińskiego ruchu narodowego

Wojciech Korfanty

(1873–1939) – polski polityk, poseł do parlamentu niemieckiego oraz polskiego, przywódca III powstania śląskiego

endecja

potoczna nazwa polskiego obozu politycznego powstałego przed I wojną światową, inaczej Narodowa Demokracja

federacja

[od łac. *foederatio* 'przymierze'] związek państw, w związku tym istnieje centralny (federalny) rząd, a każde z państw wchodzących w skład związku posiada dużą niezależność w sprawach wewnętrznych

geopolityczny

[od gr.: *gê* 'ziemia'] przymiotnik pochodzący od słowa „geopolityka”. Jest to dziedzina wiedzy badająca związki i zależności między czynnikami geograficznymi a prowadzeniem polityki (wewnętrznej i zagranicznej)

Linia Curzona

potoczna nazwa polsko-rosyjskiej linii granicznej zaproponowanej przez brytyjskiego polityka George Curzona w 1919 r. na konferencji pokojowej w Paryżu

plebiscyt

[od łac. *plebiscitum* 'decyzja ludu'] głosowanie ludności danego terytorium w sprawie przynależności do jakiegoś państwa

Rada Ambasadorów

organ wykonawczy utworzony na konferencji pokojowej w Paryżu (1919), działał w latach 1920–1931, w jego skład wchodził paryscy ambasadorowie Wielkiej Brytanii, Włoch, Japonii, USA (a po wycofaniu się USA Belgii), pod przewodnictwem premiera Francji

Bibliografia

N. Davies, *Orzeł biały, czerwona gwiazda. Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920*, Warszawa 2011.

R. Kaczmarek, *Powstania śląskie 1919–1920–1921. Nieznana wojna polsko-niemiecka*, Kraków 2019.

J. Sibora, *Dyplomacja polska w I wojnie światowej*, Warszawa 2013.